

שאלות לעיון בספר מלכים א

פרק א

1. במה דומה התנשאותו של אדוניהו למסופר על אבשלום?
2. ציין מי מן הנכבדים היו לצדו של אדוניהו ומי היו לצדו של שלמה.
3. כיצד רומז הכתוב (ה'ו) על הסיבות שהניעו את אדוניהו לדאוג להבטחת המלכות עבורו?
4. "הלא-אתה אדני המלך נשבעת לאמתך לאמר כי-שלמה בנך ימלך אחריי" (יג).
 ר ד"ק: "כשמת הילד (שמ"ב יב"ח) אמרה בת שבע: הילד מת מפני העוזן, אפילו יהיה לי ממך בן של קיימא, יבוזו אותו אחיו מפניי -באתי אליך בעוזן מתחילה; ולא רצתה להיזקק לו עד שנשבע לה כי הבן שיהיה לו ממנה ראשונה ימלוך אחרינו ואמר לה, כי על פי הנבואה נאמר לו זה".
 [א] על איזה קושי משיבים דברי רד"ק?
 [ב] עיין בדבהי"א כב,ז"י ומצא במה הם חשובים להבנת השבועה.
5. "והייתי אני ובני שלמה חטאים" (כא).
 [א] ר ש"י: "חסרים ומנועין מן הגדולה כמו 'אל-השערה ולא יחטא' (שופטים כ,טז)".
 [ב] ר ד"ק: "ויש מפרשים כנגד דוד אמרה, אלא ששינתה מפני כבודו, כלומר, אתה תהא חוטא בזה אם לא תמליך שלמה בני כי אתה נשבעת לי בה".
 [ג] מצודת דוד: "נהיה אני ובני חסרים מן העולם כי ימלוך אדוניהו וישלח בנו יד".
 מה בין הפירושים?
6. כיצד תפרש את הכתוב על-פי המקומות הבאים: שמ"א כ"ד; שמ"ב יט,כט?
 עמוד על ההבדלים בין דברי בת שבע (יז-כא) ובין דברי נתן (כד-כז).
7. למי קורא המלך דוד להכין את המלכת שלמה ומי מהם עונה לו אמן?
8. במה שונה משיחת שלמה מזו של שאול ושל דוד?
9. על איזה תפקיד של המזבח כתוב בפסוק נא ובפרק ב פסוקים כח-כט? השווה למסופר בשמות כא"ד.
10. באיזו הזדמנות נקרא שלמה עוד בחי אביו "המלך שלמה"?

פרק ב

1. מה הם ארבעת החלקים של צוואת דוד לשלמה?
2. הפסוק מציין במפורש שתי סיבות לצוואתו של דוד לשלמה על יואב ואל-תורד שיבתו בשלם שאל" (ו). נסה למצוא טעמים נוספים שהניעו את דוד לעוץ עצה זו.
3. "ועתה אל-תנקהו וכו' והורדת את-שיבתו בדם שאול" (ט).
 [א] אברבנאל: "והנה היה דוד בזה עובר על השבועה אשר נשבע לו כאשר ירד שמעי לפניו הירדן, ואין לנו שנאמר שנשבע דוד שלא ימיתו בעצמו ולא גשבע שלא יצווה לשלמה שיהרגו וכו', ובצוותו להמיתו כאילו הוא בעצמו הרגו וכו'; ועתה בהיותו מצווה אל שלמה שיהרגו עליו, היה בלא ספק עובר על שבועתו, ואם כל ישראל מחוייב לכפר פשעי חברו (= לסלוח) ובפרט בשעת מיתתו, כל שכן שהיה ראוי לצדיק יסוד עולם, דוד עבד ה' שיכפר לאשר חטאו נגדו ולפושעים יפגיע (עיי' ישעיה נגיב) וכל שכן כנגד שבועתו.
 והנראה אלי בהם הוא, שאדוננו דוד לא ציוה את שלמה שיהרוג את יואב ולא את שמעי על העוונות הראשונים אשר הוא לא הרגם עליהם, ולא נתן אל בנו נער ורך משוח מלך עצה מסוכנת כזאת להמית אנשי חייל בתחילת מלכותו, אבל היה דעתו וכוונתו לספר לשלמה מה שעשה יואב ושמעי נגדו כדי שישמור הוא מהם וכו', והיה תכלית הצוואה עצה ולימוד אליו שישמור מהם ושיענישם מכה רבה אם יחטאו אליו כמו שחטאו לדוד וכו'.
 'והנה עמך שמעי בן-גרא' (ח) — ועניינו אצלי כי למה שראה דוד שהיה שלמה בנו אוהב לשמעי בן גרא והיה הולך עמו ויועצו והיה נוטה אחריו, לפי שהוא לא נטה אחרי אדוניהו כמו שאמר 'ושמעי ורעי והגבורים אשר לדוד לא היו עם-אדניהו' (א.ח). חשש שמא יהיה שלמה נמשך אחר עצתו ויהיה נוטה מאוד אחריו וישימהו על ביתו כמו שיקרה לנערים שיימשכו אחרי מי שיסביר להם פנים וכו'".
- [ב] רד"ק: "אף-על-פי שנשבעתי לו שלא אמיתנו, חייב מיתה הוא, ולשמור שבועתי לא תמיתנו עד שתמצא לו עילה ועוון, וסבב אתה הדבר שיבוא לידי עוון שיהיה לך דין עליו כדי להמיתו כי איש חכם וחדע למצוא לו עילה. 'ותכון מלכתו מאד' (יב) — אחר שהמית אלה שדימו להיות לו לשטן, כמו שאמר אחרי מות שמעי 'והממלכה נכונה ביד שלמה' (ב.מ)".
4. כיצד משיבים אברבנאל ורד"ק על השאלה שהבאנו בניסוחו של אברבנאל?
 השוה את צוואת דוד בפרקנו לצוואתו אשר בדבהי"א פרקים כח-כט. עמוד על ההבדל הבולט שבין יחס המלכה אל המלך (טז) לבין יחס המלך אל אמו (ביט).
6. השוה את חטאו של אביתר (אז) לנימוק הניתן להענשתו (ב.כז) ולמד מזה על דרכי הגמול במקרא.

7. במה שונה התנהגות המלך עם שמעי בן גרא לעומת התנהגותו עם יואב?
8. "והמלך שלמה ברוך וכסא דוד יהיה נכון לפני ה' עד-עולם" (מה).
 [א] ר' יוסף קרא: "קרא המקרא הזה עליי. ופתרונו: המלך שלמה יהי ברוך, שקיים מצות אביו".
 [ב] אברבנאל: "ואמר שבהעניש אותו עם היותו אוהבו יהיה המלך שלמה ברוך, כי יבורך מני אדם על אשר לא נשא פנים לאהבתו. ולפי שבאמת לא המיתו על עניין דוד אביו, יהיה כסא דוד נכון לפני ה' עד עולם, לפי שלא עבר על השבועה אשר נשבע לשמעי שלא ימיתו" (עיין פרק ב שאלה 3).
 [ג] סגל: "ברכה להסיר את קללת שמעי (שמ"ב טז; כא,ג)".
 מה בין הפירושים המוצעים?
9. "ותכן מלכתו מאד" (יב).
 "והממלכה נכונה ביד שלמה" (מו).
 לשם מה מובא העניין פעמיים?
- [א] אברבנאל (יב): "ותכן מלכתו מאד" — ... להודיע ששלמה ירש את כסא דוד אביו במעלה ובכבוד המלכות, אבל לא היה טרוד הצרות כאביו אשר לא שלו ולא שקט וכו'".
 (מו): "ולפי שבאמת לא המיתו (את שמעי) על עניין דוד אביו — יהיה כסאו נכון לפני ה' עד עולם, לפי שלא עבר על השבועה אשר נשבע לשמעי שלא ימיתו".
 [ב] מלבי"ם: "ויש הבדל בין 'מלוכה' (יב) ובין 'ממלכה' (מו), שנושא שם מלוכה הוא מצד המלך, אבל נושא שם ממלכה הוא המדינה, ובמדינה היו עדיין עוררים ועתה אין שטן ופגע רע".
 מהו ההבדל העקרוני בין שתי שיטות ההסברה?

פרק ג

1. איזה ערך מדיני יש ליחס לחיתון שלמה עם בת פרעה? (עיין גם ט.טז).
2. עד לבניין המקדש מותר היה להקריב בבמות, כפי שאומר רש"י בפירושו לדברים יב,יא: "משחרבה שילה ובאו לנוב, וחרבה נוב ובאו לגבעון — היו הבמות מותרות עד שבאו לירושלים"; ואיך אמר הכתוב "רק בבמות הוא מזבח ומקטיר" (ג)?
- [א] ר' יוסף קרא: "כלומר, בכל אשר ציהו דוד אביו נודרו לקיימו מיד אחר מיתת אביו, רק בדבר אחד שציהו דוד אביו למהר לעשות מיד נתרפה, שלא החל לבנותו עד שנה הרביעית למלכותו, וכל זמן שלא נבנה הבית, בבמות הוא מזבח ומקטיר".
- [ב] רד"ק: "הלא מותרות היו הבמות עד שבנה הבית? לפי שאמר 'בחקות דוד אביו ודוד לא זבח אלא במזבח אשר לפני הארון בירושלים או בבמה אשר

- בגבעון ולא ראינו שזבח וקיטר בבמות אחרות, כי הרבות הבמות מביא האדם לעבודת גילולים כי הוא משפט הגויים שבונים במה בכל הר וגבעה וכו'".
- קרא את הפירושים המובאים בזה ומצא את ההבדל ביניהם.
3. אילו שני עניינים מסופרים בפרקנו על גבעון?
 4. מה מלמדת תשובת שלמה לה' על החובות המוטלות על המלך?
 5. סכם מה שנאמר בפרקנו על קרבנות, על מזבחות ועל הארון.
 6. למה מדגיש הפסוק "ויקץ שלמה והנה חלום" (טו)? השווה לדברי יעקב אחרי חלומו (בראשית כח.טז-יז).
 7. בפסוקים כג-כד חוזר הביטוי "ויאמר המלך". איזו הוראה שונה יש בכל פעם למלה "ויאמר".
 8. בפרקנו מתואר המלך שלמה כ"שופט" וכדיין; מה ידוע מספר שמואל על תפקיד זה של המלך?

פרק ד

1. השווה את רשימת השרים של שלמה (ב-ו) לרשימות דומות בשמ"ב ח.טז-יח; שמ"ב כ.כג-כו, ועמוד על ההבדלים ביניהן.
 2. כיצד הצליח שלמה להיות "מלך על כל ישראל" (על-פי המסופר בפסוקים ז-יט)?
 3. כשתעיין במפה ותחפש בה את הערים הנזכרות בשטחים שעליהם מונו נציבים לא תמצא שהיה נציב על יהודה. מה עשויה עובדה זאת ללמדנו על סדרי המלכות של שלמה?
 4. "ונציב אחד אשר בארץ" (יט).
- [א] רש"י: "רב ושמואל פליגי, חד אמר ממונה על כולם הוא עזריה בן נתן האמור למעלה (ה) וחד אמר כנגד חודש העיבור (עיין סנהדרין יב.)."
- [ב] אברבנאל: "וכבר פירש הכתוב צורך הנציב הזה שהיה כמו שפירשתי באמרו 'יהודה וישראל רבים כחול אשר-על-הים לרב אכלים ושתים ושמחים' (כ); 'ושלמה היה מושל בכל-הממלכות מן-הנהר וכו' (ה.א), רוצה לומר, שהוצרך הנציב האחד אשר בארץ אשר זכר, אם מפני בני ישראל שהיו רבים והיו שמחים בהצלחתם עושים סעודות ושמחות אוכלים ושותים. ומפני זה הוצרכו אנשי הארץ למנות נציב על המזונות כדי שלא יתייקרו בשער העיר, וגם היה צריך הנציב ההוא מפני הנכרים, שהיה שלמה מושל בכל הממלכות מן הנהר עד ארץ פלשתים ועד גבול מצרים, והיו באים אנשים רבים, מהם מגישים מנחה ומהם לעבוד את שלמה בעבודות אחרות, וכדי שלא יתייקרו עליהם המזונות בשער העיר, הוצרכו אנשי הארץ למנות הנציב ההוא על זה"
- איזה קושי נוסף מוצא את פתרונו על-ידי הסברו של אברבנאל?
5. "כחול אשר-על-הים לרב" (ד).

השווה לביטוי זה את ההבטחה לאברהם אחרי העקידה, עמוד עוד על הדימוי הזה במקומות הבאים וציין להבלטת איזו עובדה משתמשים בו: [א] שמ"ב יז, יא; [ב] מל"א ה.ט.

פרק ה

1. מצא בפסוקים איה שלוש הציונים שונים לקביעת היקף המדינה עליידי נתונים גיאוגרפיים (ארצות, ערים או נהרות).
2. בפסוק ג נזכרות החיות איל, צבי ויחמור. חפש בתורה את המקום בו נאמר במפורש שהן הותרו באכילה.
3. הביטוי "איש תחת גפנו ותחת תאנתו" (ה) מופיע גם במל"ב יח, לא ובמיכה ד, ד. מה הוא בא לציין בכל מקרה ומקרה?
4. על איזה חידוש בצבא ישראל נמסר בפרקנו? השווה לזה מה שמסופר בשמ"ב ח, ד.
5. על אילו מתפקידי הנציבים מספר פרקנו?
6. מה מסופר בפרקנו על חכמת שלמה, על היקפה, על השפעתה ועל פירסומה?
7. מה מסופר בספר שמ"ב על היחסים המדיניים בין צור וישראל?
8. מה מלמד פסוק כא על אמונתם של נכרים בה'?
9. מה היה תוכן החוזה בין חירם ושלמה?
10. בפסוק כה מופיעה המלה השגורה בפינו "מכלת"; ברר על-פי הפירושים המוצעים את גזרון המלה.
- [א] רבו חננאל (שבת קח): "כגון יחת—מחתחתים, יגל—מגלגל, מכלת—מכלכול, וכיוצא בהן".
- [ב] רד"ק: "כמו מאכל ומשפט, המלה 'מאכולת', ונבלעת האלף בדגש".
11. חשב על-פי פסוקים כזכח כמה חדשים בשנה עבדו האנשים בשביל המלך וכמה עבדו לצרכי ביתם?
12. מה מלמדת השוואת הפסוקים כט"ל עם דבהי"ב ב, טז"ז על מוצאם של הסבלים והחוצבים בהר?

פרקים ו-ז

- הערה: רצוי ללמד את שני הפרקים יחד הואיל ובפרק ז בא המשך תיאור הבניינים של שלמה.
1. איזה חידוש בציון החדשים בולט במקומות הבאים: [א] ו, א; [ב] ו, לח; [ג] ח, ב, לעומת ציון החדשים בתורה?
 2. עמוד על מגיץ השנים החשוב בפרק ו, פסוק א לשם התמצאות בתולדות ישראל בתקופה המקראית, והשווה לו שופטים יא, כו.
 3. הפרקים המתארים את בניין בית המקדש אינם מזכירים במפורש את המקום בו

עמד. מה מוסיפים לעניין זה המקומות המקבילים הבאים: [א] דבהי"ב גא"ב; [ב] שמ"ב, כדית, כה; [ג] דבהי"א כב.א.
4. "חלוני שקפים אטומים" (ו,ד).

[א] רש"י: רבותינו פירשו, שקופים לשון ראייה ופתיחה והשקפה, פתוחים מבחוץ ואטומים מבפנים, קצרים מבפנים, שלא כדרך שאר חלונות אחרות העשויות למאור, — להראות שאינו צריך לאורה".

[ב] אברבנאל: "והמפרשים כתבו... שהיו שקופים מבחוץ ואטומים מבפנים כדברי חכמינו ז"ל (מנחות פו:), אמרו: לא לאורה אני צריך, רוצה לומר, שיהו רחבים מבחוץ וצרים מבפנים הפך מנהג העולם, לומר שהקדוש-ברוך-הוא לא היה צריך אור מוחש בביתו, כי באורו נראה אור. ודרך דרש הוא, כי כבר התבאר במופתי ההנדסה (פיסיקה) כי מפני היות החלונות רחבות מבחוץ וצרות מבפנים הולכות בשיפוע, ירבה יותר האור בבית וכו'. ויותר נכון לפרש בזה שהם שמות הפכיים, רוצה לומר, שקופים מלשון פתיחה והשקפה כמו 'וישקף אבימלך' (בראשית כו,ח); 'בעד החלון נשקפה' (שופטים ה,כח). ואטומים — מלשון סתימה כמו 'אטם אזנו' (משלי כא,ג); 'אטם שפ' תיו' (שם יז,כח). ועניינו, שהיו החלונות האלו עשויים בתיקון מלאכה כמו אשנבים וחרכים, כדרך שעושים המלכים מעניין שבכה דקה כסדקים דקים, שהמלכים עומדים שמה בחלונות ההם והם רואים את הכל ואינם נראים, ולפי שהיה אם כן בחלונות ההם חלק מהפתוח וחלק מהסתום כאילו הם מורכבים משניהם, לכן קראם 'שקפים אטומים' על דרך 'גר ותושב' (בראשית כג,ד), והנה עשה שלמה זה, לפי שיבוא אור לבית מאותם החלונות ולא יוכל אדם מבחוץ לראות בהם דבר וכו'; ומאשר אמר הכתוב 'ויעש לבית' ולא אמר 'ויעש בבית' — אדרוך אני דרך אחר מהפירוש, והוא — ששקופים אינם פתוחים, כי אם מעניין ההשקפה והיא הראייה. וידמה ששלמה ציוה לעשות חלונים מזכוכית להשים בבית כדי שייכנס בהם האור ולא ייראה בהם דבר, וזהו אמרו: ויעש לבית חלונים שהם שקופים, רוצה לומר, נראים ובהירים בעצמם והיו אטומים כי לא היו פתוחים כי אם סתומים להיותם מזכוכית שהוא דבר מקשיי מדובק ומתאחד יחד וכו', וגם היום ינהגו בבניינים הגדולים לשום אותם בקירות הבתים".

משום מה אין אברבנאל מסכים לפירושו של רש"י?

איזה פירוש נראה לך יותר ומדוע?

5. השווה וזו לשמות ככה; ציץ את ההבדל ונסה לנמקו.

6. בתיאור התגלות ה' לשלמה (ו,יא-יב) שים לב לעניינים אלה: [א] שני היעודים השונים אשר בו; [ב] ערכו של בית המקדש.

7. על קדושת ה"דביר" ועל יעודו עיץ בפסוקים טז,יז וכפרק חו"ח. עיץ במדבר זפט והסבר מדוע נקרא בשם "דביר".

8. השווה את המסופר בספרנו על הכרובים (ו.כג-כח; ח.ו-ז) לנאמר בתורה על עשייתם (שמות כה.יז-כא), ועמוד על ההבדלים בין שני המקומות. ראה גם את הפירושים המובאים בזה להסברת ההבדלים האלה.
- [א] ר' יוסף קרא (ח): "ואין אלו כרובים שעשה משה, שהן עומדין על הכפורת שעל הארץ".
- [ב] אברבנאל (ו.כג): "והנה הכרובים האלה אשר עשה שלמה לא היו במקום הכרובים אשר עשה משה, כי אותם של משה היו מחוברים ומהודקים בכפורת הארון לא יסורו ממנו, וכאשר הכניסו הארון לקודש הקדשים, כמו שיזכור אחרי זה, עמו היו נכנסים, אבל הכרובים אשר עשה שלמה היו גדולים סובבים בכנפיהם כל רוחב הבית, ותחתיו היה הארון אשר עשה משה עם הכרובים אשר לו".
9. מדוע מדגיש הכתוב: "ויבנהו שבע שנים" (ו.לח) אף-על-פי שזה יוצא מאליו על-פי צירוף התחלת פסוק זה עם פסוק א שבפרק ז. עיי' גם ז.א.
10. "בית יער הלבנון" (ז.ב).
- [א] מצודת דוד: "כך היה נקרא, כי לפי רוב העמודים שעמדו בו היה נראה כיער המרובה באילנות; או שבנהו במקום יער הלבנון כי היה מנהג המלכים בזמן ההוא לבנות להם בית ביער להתקרר שם בימי הקיץ ועשויה היא בחלונות מרובים להכניס שם האויר".
- [ב] השווה עם י"ז ועם מ"ב כ"ג. מה לפי זה היה תפקידו של הבית? איזה מן הפירושים מתקבל יותר על הדעת?
11. בין הבניינים הנזכרים בפרקים ו-ז נזכר גם "אולם המשפט" (ז.ז), ונראה שהם היו קרובים זה לזה. מצא בספר שמות, בפרשיות יתרו ומשפטים, רמז לסמיכות בין מזבח ומשפט.
12. מה מסופר על האיש שעשה את המלאכה (ז.יג-יד)? השווה עם המסופר בתורה על בצלאל (שמות לא.א-ו).
13. מה היו שמות העמודים שהתקין שלמה בבית המקדש? היודע אתה פירוש על המשנה שנקרא בשמות אלה?
14. השווה את המסופר בתורה על הכיור שבאוהל מועד (שמות ל.יז-כא; לח.ח) לנאמר באותו עניין בפרקנו.
15. מה מלמד פרק ז, פסוק מז על רמת הטכניקה בימי שלמה?
16. השווה מה שמסופר בפרק ז על המנורה והשולחן למה שציוותה התורה על עשייתם (בספר שמות).
17. "ויבא שלמה את-קדשי דוד אביו את-הכסף ואת-הזהב ואת-הכלים נתן באצרות בית ה'" (ז.גא).
- רש"י: מה שנשאר מכסף וזהב שהקדיש אביו, ומדרש אגדה — שלא רצה

שלמה לתת מאותו הקודש לבנין הבית. ושמעתי מחכמי ישראל שהיו אומרים: לפי שהיה יודע שסופו ליחרב, שלא יהיו עובדי כוכבים אומרים קשה יראתם (הא-לוהות שלהם) שלקחו נקמתם מן הבית שנבנה מן גזילות וחבלות שגזל מהם דוד. ויש אומרים כך אמר שלמה: רעב היה בימי אביו שלוש שנים שנה אחר שנה והיה לו לבזבז ההקדשות הללו להחיות בהן עניי ישראל (עין ילקוט שמעוני, מל"א קפו).

מהי ההערכה המוסרית המתבטאת בשתי הדעות שמביא רש"י?

פרק ח

1. מה נלמד מפסוק א על מבנה העם בתקופת שלמה?
2. כמה זמן עבר מיום גמר בנין המקדש (ו,לח) ועד חגיגת חנוכתו (ב)?
3. הסבר את ההדגשה "אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הנח שם משה בחרב וכו'" (ט) על-פי השוואה עם הכתובים הבאים: [א] שמות טז,לג; [ב] במדבר יז,כה; [ג] דברים לא,כד-כו.
4. השווה את הנס שהתרחש אחרי הבאת הארון בימי שלמה (י"א) למסופר בספר שמות (מ,לד-לה), ועמוד על המשותף להם ועל המיוחד שביניהם.
5. הסבר את הרעיונות הגלומים בדברי שלמה שאמרם אחרי הנס (יב"ג) ומצא את המכוון בהם בקשר עם דברי ה' לשלמה בשעת בנין הבית (ו,יב"ג).
6. על שם מה נקרא בית-המקדש — "בית-עולמים"?
7. "ויברך את כל-קהל ישראל" (יד). מצא בפרק זה את נוסח הברכה.
8. מה היא התוספת המיוחדת לרעיון הבחירה המובע בדברי ההודיה של שלמה (טז-כא)?
9. קרא בעיון את תפילת שלמה בטכס חנוכת הבית (כב-נג) וציין משום מה לא נזכר בה שהבית הוא מקום להקרבת קרבנות.
10. השווה את הרעיון המובע בפסוק כז אל הדומה לו בישעיה סו,א-ב, ועמוד על מגמת הכתוב בכל מקום לפי המסגרת המיוחדת לו.
11. מה יהיה שימושו העיקרי ומטרתו של בית המקדש לפי הפסוקים הבאים: ל,לג, לח,מב,מד-מה,מז-מט,נב?
12. מה הן הסיבות לתפילת היחיד המפורטות בפסוקים הבאים: לא,לו-לח,מו-מז?
13. מה הן הסיבות לתפילות הכלל?
14. במה שונה הקטע הדין על תפילת הנכרי (מא-מג) משאר חלקי התפילה הדנים בתפילות בני ישראל (שים לב לאמור על ישראל בפסוק לט)?
15. בפסוק מז ובקהלת ז,כ מובע אותו הרעיון. מהו ההבדל בין שני הפסוקים לפי המסגרת המיוחדת בכל מקום?

16. אילו דינים הנוהגים בכל הזמנים נלמדים מפסוק מח?
 17. הוצא מן התפילה מה שנאמר בה על הוידוי, על התשובה ועל הסליחה.
 18. איזה רעיון בבחירת עמנו מצא את ניסוחו המיוחד בפסוק נג?
 19. מצא בברכת שלמה (נו"סא) את הרעיון שמנסחי התפילה הכניסוהו לברכת "אהבה רבה" שלפני "שמע".
 20. כיצד שלובים זה בזה הרעיון הלאומי והרעיון האוניברסאלי בפסוקים נט"ט?
 21. על מה מוסב הציון "ביום השמיני" (סו)?
- איזה קושי הלכתי מיישב רד"ק בדברים הבאים?
- ר ד"ק: (סה): "ואף-על-פי שעשו שבעת ימי חנוכה קודם חג הסוכות ויום הכיפורים בכללם, ואפשר שאותו היום לא אכלו, שהרי מצוה להתענות ובכרת האוכל בו, ואף-על-פי שאומר כי חנוכת המזבח עשו שבעה ימים והחג שבעת ימים ובכל יום היו מקריבים זבחי שלמים, הקריבו השלמים גם אותו היום, אבל לא אכלום באותו יום עד הלילה ומחרתו. אבל רבותינו ז"ל אמרו (מועד קטן ט.) כי אכלו אותו יום הכיפורים, כי בכלל ימי המשתה היה וכו'. אין שמחת הגוף אלא באכילה ושתייה, וזהו שאמר הכתוב "וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב" (סו). רוצה לומר, על העוון שנתכפר להם, שיצתה בת קול ואמרה להם: כולכם מוזמנים לחיי העולם הבא."

פרק ט

1. הסבר את הביטוי "חשק שלמה" (א) על-פי השוואה עם פסוק יט ועם דבהי"ב זיא?
2. מה אומר ה' לשלמה בתשובה על תפילתו (ג"ד) ומה אומר ה' לעם (ג"ט)?
3. איזה רעיון חשוב על מהות המקדש יש בתשובת ה' לתפילת שלמה?
4. בפרק ה פסוק כה כתוב מה ששילם שלמה למלך צור עבור עבודתו בבניין המקדש. מה הוסיף לו שלמה עוד על אלה?
5. אילו ערים בנה שלמה?
6. אילו שלושה סוגי ערים נזכרים בפרקנו?
7. כיצד התיחס שלמה לעם שנותר מן האמורי ולשאר העמים?
8. אילו מעמדות נוצרו על-ידי כך?
8. סכם את הנאמר על אילת ועציון גבר בשלושת המקומות הבאים: [א] מל"א ט, כו"כ; [ב] מל"ב טז; [ג] דבהי"ב כו"ב.

פרק י

1. במה הכירה מלכת שבא את חכמת שלמה (ד־ה,ח)?
2. מה מלמדים דברי מלכת שבא על אמונת הנכרים בה'?
3. אילו פרטים על המסחר בימי שלמה כתובים בפרקנו?
4. אילו שלושה סוגים של זהב נזכרים בפסוקים טז-יח, כא?
5. על-פי אילו דימויים מתאר הכתוב עושרו של שלמה בכסף ובארזים?
6. אילו פרטים מסופרים על כסא שלמה?
7. מסתר שלמה בסוסים (כח-כט).

ר ד "ק: "ואדוני אבי ז"ל פירש, כי פרעה נתן לשלמה מוצא הסוסים. והוא, כי לא יוציאו ממצרים סוסים אלא ברשות המלך, ונותנים המוציאים למלך דמים בהוצאת הסוסים, ואותו המוצא נתן פרעה לשלמה, ושלמה היה מוכר אותו לסוחרים לשנה במחיר ידוע. היו לוקחין מהמלך מקוה המוצא, כלומר, קיבוץ כל המוצא ביחד, והם היו במצרים, והיו לוקחין מחיר המוצא על-יד כמו שהיו מוציאים מלכי הארץ הסוסים ממצרים, והיו שאמר 'בידם יוציאו', כי מלכי החתים ומלכי ארם שהיו מוציאים על-ידי סוחרים המלך היו מוציאים".

הסבר לפי רד"ק מדוע מזכירים בפסוקים הן את המלך שלמה והן את הסוחרים? מהו לפי דבריו ההבדל בין מוצא ובין מקוה?

פרק יא

1. האם שלמה נשא נשים נכריות רק בגלל אהבתו אותן (א-ב) או שהיו גם סיבות אחרות לדבר?
2. מה נאמר בתורה (דברים ז, א-ד) על לקיחת נשים נכריות?
3. מצא סעד והוכחה מן הפרקים י-יא לדברי התלמוד המובאים בזה.
ס נ ה ד ר ין כ א :: "מפני מה לא נתגלו טעמי תורה, שהרי שתי מקראות נתגלה טעמן ונכשל בהן גדול העולם וכו'" (לפי גרסת ר"ח).
4. כיצד נקראו אלילי העמים הבאים: [א] צידונים; [ב] עמונים; [ג] מואבים?
5. במה היה חמור חטאו של שלמה?
6. מה אמר ה' לשלמה על העונש שיבוא עליו?
7. ארבע פעמים נתגלה ה' לשלמה. השווה את ההתגלויות השונות לפי צורותיהן לפי ענייניהן: [א] ג.ה-טו; [ב] ו.יא-יג; [ג] ט.ב-ט; [ד] י.יא-יג.
8. מה מובנו של הביטוי "שטן" (פסוקים יד, כג, כה) על-פי פרק ה פסוק יח?
9. על נצחוננו של דוד על אדום כתוב בשמ"ב ח.יד. מה מוסיף פרקנו על הידוע משם?
10. "בעלות יואב לקבר את-החללים ויך כל-זכר באדום" (טו).
מהי הוראת האות ו"ו במלה "ויך"?

- עמוד על הוראתה גם בכתובים הבאים המובאים בפירושו של רד"ק: [א] שמות יד, כא; [ב] ישעיה סד, ד.
11. מה בא לספר הכתוב על הדד בבית פרעה (יט"כב)?
12. אילו שלושה קשיים מדיניים, שהיו למלכות ישראל בימי שלמה, מוצאים את ביטויים בפרקנו, ובמה שונה השלישי מן השניים הראשונים?
13. איזו חשיבות יש לייחס להדגשה שירבעם היה "אפרתי" (כו) ושהמלך מינה אותו "לכל סבל בית יוסף" (כח)?
14. מדוע מעיר ר' יוסף קרא לפסוק כח את ההערה הקצרה: "קודם לכן"?
15. "וזה הדבר אשר-הרים יד במלך שלמה בנה את-המלוא סגר את-פרץ עיר דוד אביו" (כו).
[א] רד"ק: "ועוד שאמר 'שלמה' ולא אמר המלך וזה היה מרד במלך".
[ב] מצודת דוד: "בדבר הזה מרד במלך אשר גיגה מעשיו בפירסום ואמר: שלמה בנה את המילוא ודוד הלוא הניחו פנוי להתאסף בו לעת הצורך. "סגר וכו'" — מאז היתה פרוצה חומת עיר דוד לצאת ולבוא בה אל המלך להגיש אליו דברי ריבותם, והנה שלמה סגר הפירצה כאילו אינו חושש לעשות משפט העם".
- מה היה חטאו של שלמה לפי מצודת דוד ומה לפי רד"ק?
- ברר בפירושו מצודת דוד את ההבדל בין סיפור לבין דיבור ישיר.
16. במה דומה מעשה שמואל (שמ"א כז-כח) למעשה אחיה (כט-לב) ובמה הוא שונה ממנו?
17. על אילו שתי זכויות מבוססת השארת "שבט אחד" לשלמה ולצאצאיו?
18. הביטוי "גיר" (לו) נמצא עוד שתי פעמים בספר מלכים: [א] מל"א טו, ד; [ב] מל"ב ח, ט.
- מה פירושו של הביטוי בהשוואה עם תהלים קלב, יז?
- כיצד תסביר את צירוף הביטוי הזה לפעלים השונים?
19. אילו מקורות על תקופת שלמה שאינם עוד בידינו נזכרים בפסוק מא ובדב"ב ט, כט?

פרק יב

1. "כי שכם בא כל ישראל להמליך אתו" (א).
למה מכוונת ההדגשה שמקום האסיפה היה שכם?
2. בפסוקים גי'ח עתים בא רק השם "רחבעם" ועתים "המלך רחבעם" או "המלך".
נסה לגמק את השינויים לפי העניין.
3. בעצת הזקנים (ז) יש כפל דברים: [א] "ועניתם"; [ב] "ודברת אליהם דברים טובים". אילו שתי עצות נתנו לו הזקנים?

4. השווה את עצת "הילדים אשר גדלו אתו" (י"א) לתשובת רחבעם לעם (יג"ד).
מה ההבדלים ביניהן?
5. "עתה ראה ביתך דוד" (טז).
[א] ר ש "י: "בית המקדש שבנית, לך לבדך יהיה".
[ב] ר ד "ק: "כלומר, ראה מי נשאר עמך ועל איזה בית תמלוך כי לא על בית ישראל".
- [ג] מצורת דוד: "עתה" — רצונו לומר, אתה, רחבעם, הבא מדוד, עתה ראה בהנהגת ביתך כאחד העם ואין לך עסק במלוכה".
- [ד] מ ל ב י "ם: "ימליך שבית דוד נבנה מאהלי ישראל, שהם נטשו אהליהם ובנו זות ביתו. וביתו נבנה מן חורבת אהליהם, ואם ישוּבו אל אהליהם אין לו בית וילך ישראל לאהליו".
- מהו ביאור המלה 'בית' לפי כל אחד מן המפרשים?
מי מהם מלבד מלבי"ם מבסס גם הוא את הסברו על ההבדל בין בית ואוהל?
6. השווה את הפסוקים טז"ז לשמ"ב כ"א.
מהי הוראת המלה "מה" (טז)?
7. מהו תפקידה של ה"עדה" (כ) לפי המסופר בנביאים ראשונים?
השווה עם הכתובים הבאים: [א] יהושע ט; [ב] יהושע כב; [ג] שופטים כ"א.
8. מה מלמדת שליחות אדורם אשר על המס על חכמתו המדינית של רחבעם (יח)?
9. השווה את המסופר בשני הכתובים הבאים: [א] פסוקים כב"ד; [ב] דברי הימים ב כח, ו-טו.
10. באילו שלושה אמצעים ניסה ירבעם למנוע את איחודם מחדש של כל שבטי ישראל?
11. עמוד על המשותף ועל המיוחד בסיפורים על שני המלכים שהקטירו על המזבח:
[א] מל"א יב, לג-יגו; [ב] דבהי"ב כו, טז-כ.
12. על הערכת חטא עבודת העגלים תלמד מתוך עיון במל"א טז, לא. מהי?

פ ר ק י ג

1. במה חשובה הזכרת השם יאשיהו (ב) להבנת מהותה של הנבואה?
במה דומה נבואה זו לירמיה כה"א; כטי?
2. מ ד ר ש ר ב ה , ב ר א ש י ת פ ר ש ה מ ה : "שלושה הן ליקראו בשמם לפני הקדוש-ברוך-הוא עד שלא נוצרו. ואלו הן: יצחק ושלמה ויאשיהו".
מצא את המקומות המתאימים בתנ"ך המאשרים מימרה זו.
3. לשם מה הוסיף "איש האלהים" ליעוד העונש גם "מופת" (כ"ג)?
4. אילו הגבלות מיוחדות חלו על איש האלהים מיהודה לפי צו ה'?

5. "ונביא אחד זקן ישב בבית אל" (יא).
ההיה הוא נביא אמת או נביא שקר? שקול זאת על-פי דבריו, על-פי מעשיו ולפי מה שמתארו המקרא. עיין גם במל"ב כג, יח.
6. "כחש לו" (יח).
[א] ר ד "ק: "כי נביא שקר היה והוא האזין לדבריו ונענש בזה, כי היה לו לחקור ולשאול עליו אם הוא נביא אמת, והוא עבר על דברי עצמו, לפיכך היתה מיתתו בידי שמיים שנאמר: 'אשר לא-ישמע אל-דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו' (דברים יח, יט), כל שכן, אם הוא עצמו לא ישמע אל דברי עצמו אשר דיבר בשם ה'".
- [ב] מ ל ב י "ם (על-פי שיטת אברבנאל): "וידע שהנביא מחמיר על עצמו להומרא וכו', הגם שתחילה טרם יצאת מבית-אל היה אסור לך לאכול בבית אל, אחר שיצא פסק האיסור ויוכל לשוב ולאכול, ובוה 'כחש לו', רוצה לומר, הכחיש מה שאמר שנאסר לו גם באופנים אלה, ואחר שהנביא ידע שלא נאסר לו זה בביאור, האמין לדברי הזקן".
- מהי הוראת השורש "כחש" לפי כל אחד מן המפרשים?
7. מה מלמדים הסיפורים על הנביא מיהודה ועל הנביא מבית אל על מהות הנבואה?
8. לדברי הקינה בפסוק ל השווה ירמיה כב, יח. מה מוסיפה ההשוואה להבנת הקינה?
9. מה קשה למלבי"ם בפסוק כ וכיצד הוא מיישב זאת?
- מ ל ב י "ם: "לא הודיע זאת אל הנביא עצמו, שאז לא היו יודעים למה נענש, והיו חושבים שהיה נביא שקר ושלכן אכלו האריה, לכן הוכרח לדבר אל הזקן למען יספר אחר כך אמיתת הדברים".
10. מדוע מודגש שנית בסוף הפרק חטאו של ירבעם?

פרק יד

1. "לחם ונקדים" (ג).
השווה עם יהושע ט, ה וציין מדוע אין הוראת המלה שווה בשני הכתובים.
2. מדוע התחפשה אשת ירבעם בלכתה לאחיה הנביא?
3. כיצד מעריך אחיה את מעשיו של ירבעם בענייני הפולחן הדתי? עיין בפרק יב שאלה מכפר 12.
4. "והכרתי וכו' עצור ועזוב בישראל" (י).
[א] ר ש "י: "עצור" — שיש לו מחזיק יד כמו: 'זה יעצור בעצמי' (שמ"א ט, יז). 'ועזוב' — שאין לו מחזיק ביד".
- [ב] ר ד "ק: "אפילו מה שיהיה עזוב ועצור במקום שלא ייכרת בתחילת הפור-ענות הבאה עליו, אכריתנו בסוף שלא ישאר ממנו דבר.

ואדוני אבי ז"ל פירש 'עצור' על הממון שהוא עצור באוצר; ו'עזוב' — המקנה שהוא עזוב בשדה".

מהו ההבדל העקרוני בין פירושו של רש"י לבין פירושו של רד"ק?
השווה את הפסוק עם הכתובים הבאים: דברים לב'לו; מל"א כא, כא"כב. מהי מסגרתו של הביטוי 'עצור ועזוב' בכל הדוגמאות האלה?

5. יען נמצא בו דבר טוב אל-ה' אלהי ישראל" (יג).
ר ד"ק: "לא גילה הכתוב מה דבר טוב נמצא בו; ורז"ל (מועד קטן כח:) אמרו שביטל פרדסאות (משמרות) שהושיב אביו בדרכים למנוע ישראל שלא יעלו לרגל" (כן פירש רש"י בשינוי לשון).
מצא בלשון הפסוק רמז לדברי חז"ל?
6. מה נרמז בדברי אחיה על הגלות העתידה לבוא על ישראל?
7. "כאשר ינוד הקנה במים" (טו).

ת ע נ י ת כ.: "טובה קללה שקילל אחיה השילוני את ישראל יותר מברכה שבירכן בלעם הרשע. אחיה השילוני קיללן בקנה. אמר להם לישראל: 'והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה' — מה קנה זה עומד במקום מים וגזעו מחליף ושרשיו מרובין, אפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו, אין מזיזות אותו ממקומו אלא הולך ובא עמהן, דממו הרוחות עמד הקנה במקומו; אבל בלעם הרשע בירכן בארז, שנאמר 'כארזים עלי מים' — מה ארז זה אינו עומד במקום מים ואין גזעו מחליף ואין שרשיו מרובין, אפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו, כיון שנשבה רוח דרומית עוקרתו והופכתו על פניו" (הובא בשינוי לשון בילקוט שמעוני מל"א כג).

- איזו תכונה של הקנה מובעת במליצה כפשוטו ואיזו סגולה מצאה בו האגדה?
8. אילו עובדות חשובות על המצב בישראל בימי ירבעם מצויינות בדבה"ב יא, יג"ז?
9. השווה את התיאור של מלחמת שישק ביהודה (כה"כח) אל התיאור בדבה"ב יב, ב"יב. מה הם ההבדלים העיקריים?
10. מה הם חטאי רחבעם המתוארים בפרקנו?
11. מה לומדים מפסוק ל על היחס בין יהודה וישראל?
12. הסבר למה נזכר שם אמו של רחבעם ומוצאה (כא) על-פי המסופר אחר-כך, ומזה תבין למה מזכיר זאת הפסוק שנית (לא).
13. איזו הערכה חיובית לדמות נעמה משקפת האגדה (בבא קמא לח.) המובאת ברש"י (במדבר לא.ב)?
ר ש"י: "מאת המדינים" — ולא מאת המואבים וכו', מפני שתי פרידות (= יונים) טובות שיש לי להוציא מהם, רות המואביה ונעמה העמונית".

פרק טו

1. "ומלחמה היתה בין רחבעם ובין כל-ימי חייו" (ו).
- עייך בדבהי"ב יג ומצא פרטים על מלחמות אלו.
2. מצא בנאומו של אביה מלך יהודה ל"ירבעם וכל ישראל" (דבהי"ב יג, ד-יב) את הנימוקים הדתיים למנוע אותם ממלחמה.
3. מצא בפרשת בהעלותך מצוה המתאימה למסופר בדבהי"ב יג, יב.
4. מה הם רעיונות התפילה שהתפלל אסא מלך יהודה בעמוד עליו הצבא הגדול של זרח הכושי (דבהי"ב יד, י)?
5. בפסוקים יב-טו ובדבהי"ב טו, א-יח מתארים את מעשיו הטובים של אסא; מה היה הגורם לתיקונים הללו על-פי הכתוב בדבהי"ב?
6. עייך בדבהי"ב טו, יב-יד וענה על השאלות הבאות:
 - [א] מה תוכן הברית?
 - [ב] מתי נכרתה הברית?
 - [ג] מה יהיה עונשו של העובר עליה?
 - [ד] למה נכרתה הברית דוקא בחודש השלישי ומה באה להזכירנו התקיעה בחצוצרות ובשופרות?
7. איזה גורם חדש במלחמת האחים בין יהודה וישראל נזכר בפרקנו ומה מוסיף לעניין זה הפרק המקביל לו, דבהי"א טז?
8. כמה זמן מלך נדב בן ירבעם ומה היה סופו?

פרק טז

1. מי היה הנביא שבישר לבעשא בן אחיה את יעודו הרע?
2. ר"ש"י (ז): "כלומר, הרי שמלך אלה בן בעשא ואף גם זאת דבר ה' היה ביד יהוא שלא תתקיים מלכותו. ועל אשר הכה אתו, — הואיל וגם הוא הלך בחטאתיו, נמצא שלא היה לו להורגו, לכך נענש על הריגתו; וכן מצינו 'ופקדתי את-דמי יזרעאל על-בית יהוא' (הושע א, ד), ועייך במל"ב, טז). הואיל ולא סרו מדרכי אחאב נענשו על הריגתם".
 - [א] מה אתה למד מדברי רש"י על תורת הגמול?
 - [ב] מדוע יש צורך בפסוק ז אף-על-פי שהעניין כבר נאמר בפסוקים א-ד?
3. איזה מעשה של זמרי גרם ששמו יהיה לאמרת כנף (עייך מל"ב, ט, לא)?
4. כיצד הגיע עמרי לכס המלוכה ואילו קשיים היו לו בתחילת מלכותו?
5. על שום מה נקראה הבירה החדשה של ממלכת ישראל — שומרון?
6. במה חמורים יותר עוונות אחאב בן עמרי (כט-לד) מעוונות שאר מלכי ישראל?
7. השוה את הקללה (יהושע ו, כו) לקיומה (פרקנו פסוק לד).

פרק יז

1. מהו המשותף במעשה הנסים האלה, על-פי המקורות הבאים: [א] יהושע יב-יב-יד; [ב] שמ"א יב, יז-יח; [ג] מל"א יז, א; [ד] מל"א יח, כב-כד?
2. על: וקשר שבין בניית יריחו (טז, לד) והופעת אליהו (יז, א).
 ר ד"ק (על-פי סנהדרין קיג.).: "זכי מה ענין זה אצל זה? אלא כשמתו בני חיאל כולם, הלכו אליהו ואחאב לנחם חיאל ואמר אליהו כי בעוון שבנה יריחו מתו בניו 'כדבר ה' אשר דבר ביד יהושע בן-נון'. אמר לו אחאב: מי גדול משה או יהושע? אמר לו: משה, שהיה רבו של יהושע. אמר לו: דברי הרב לא נתקיימו, ודברי התלמיד נתקיימו; והלוא אמר משה 'ועבדתם אלהים אחרים וכו' ועצר את-השמים' (דברים יא, טז-יז), והלוא כל ישראל עובדי עבו-דת גילולים ואין השמים נעצרים? קפץ אליהו ואמר ונשבע: 'חיה' וכו' אם-יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם-לפי דברי'!" (עיי' גם ילקוט שמעוני מל"א כז).
- ה ע ר ה: מי אמר לפי האגדה הזאת: "כדבר ה' אשר דבר ביד יהושע בן-נון" (טז, לד) ולמי נאמר: "אם-יהיה השנים האלה טל ומטר" (יז, א)?
3. מדוע מצווה ה' לאליהו להיסתר?
4. אילו קשיים מנסה רד"ק ליישב?
- ר ד"ק (ד): "ואת הערבים צויתי" — עורבים ממש והם העופות השחורים. וטעם 'צויתי' — ששמתי בלבם להביא לחם ובשר שתי פעמים ביום. ואין לשאול מאין היו מביאין לו, כי באמת ממקום כשר היו מביאין לו אחר שברצון האל היו מביאין לו, והרבה כשרים היו בישראל שאומר: 'והשארתי בישראל שבעת אלפים כל-הברכים אשר לא-כרעו לבעל וכל-הפה אשר לא-נשק לר' (מל"א יט, יח) ובדברי רז"ל (חולין ה.). יש אומרים, שהיו מביאין לו משולחנו של אחאב, ויש אומרים — משולחנו של יהושפט. ויש מפרשים: העורבים — סוחרים כמו 'ערבי מערבך' (יחזקאל כז, כז), והנה הכתוב אומר 'ונסתרת' (ב) שלא ידעך אדם שם, שהרי ראינו כי אחאב היה מחפש אחריו וכו' ואולי הסוחרים ההם היו מסתירים אותו".
5. מדוע ציוה ה' את אליהו לגלות לצידון?
6. מדוע דרש אליהו מן האלמנה בצרפת לעשות עוגה באופן זה: "אך עשי לי וכו' והצאת לי ולך ולבנך תעשי באחרונה" (יג)?
7. על איזה נס העתיד להתרחש מבשר אליהו בדברו אל האשה הצרפתית (יג-יד)?
8. איזו התלבטות בתפיסת הנס מורגשת בפירושו של רד"ק המובאים בזה?
 [א] ר ד"ק (כא): "ויתמדד על הילד" — והענין הזה, שתהיה תפילתו בכוונה על הילד כששוכב עליו ויתמודד עליו, ועל דרך הזה 'ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו' (בראשית כה, כא), כלומר, שהיתה אשתו לנגדו בעת תפילתו כדי שיכוון תפילתו עליה כי עקרה היא. אפשר גם כן כי עשה כן להגשים עליו ולחממו

- בחום הטבעי היוצא מפניו ומבשרו, כי רוב פעמים הנסים נעשים על-ידי מעט החבולה מדרך העולם".
9. עיין בפסוקים וברר על פיהם איזו סברה מן הסברות של רד"ק שהובאו בשאלה הקודמת מתאימה יותר לפשוטו של מקרא.
10. "באת אלי להזכיר את-עוני ולהמית את-בני" (יח).
- ד ש"י: "עד שלא באת אלי היו שוקלין מעשי ומעשה עירי הייתי ראוי(ה) לנס, משבאת לכאן לא נחשבתי לכלום ואין צדקתי ניכרת (ס"א נזכרת). וכן בלוט הוא אומר 'ואנכי לא אוכל להמלט ההרה' (בראשית יט, ט) אצל אברהם, שלא תהא זכותי נזכרת אצלו" (על-פי בראשית רבה פרשה נ).
- איזה עניין בבעיית הגמול מבררים דברי רש"י?
11. "הגם על-האלמנה אשר-אני מתגורר עמה הרעות להמית את-בנה" (כ).
- [א] רד"ק: "כלומר, אפילו על האלמנה פקדת העוון כמו שאתה פוקד היום עוונם לישראל בעצירת הגשמים, ואפילו על זאת האלמנה פקדת עוונה להמית את בנה, לא תחיהו בזכותי שאני מתגורר עמה?".
- [ב] אברבנאל: "ולי נראה שאמר 'הגם על האלמנה' לרבות בני חיאל בית האלי שמתו בעוון אביהם, ועליו אמר: כמו שעשית לחיאל אשר הרשיע לעשות. עשית לאלמנה הזאת שהטיבה לעשות עמי שאני מתגורר עמה. הנה אם כן יהיה כצדיק כרשע, וזהו להמית את בנה, שהריבוי ההוא היה במיתת הבנים ולא בדבר אחר".
- [ג] מצודת דוד: "רוצה לומר, לא די שהרעות לי ללכת נע ונד משוטט בארץ על שהעצרת את המטר, וכי גם על האלמנה יחרה לך על אשר הכניסה אותי בביתה והרעות לה להמית את בנה בעבור זה, וכי כל כך גדלה אשמתי עד שלא אמצא מי יכניס אותי?".
- איזה מן הפירושים קרוב יותר לפשוטו של מקרא?
- למי מתייחסת המלה "גם" לפי כל אחד מן הפירושים האלה?

פרק יח

1. כמה זמן נמשכה עצירת הגשמים?
2. "אשר על-הבית" (ג).
- השווה: [א] מל"ב יח; [ב] מל"ב טוה; [ג] מל"ב יח, חלז; יט, ב; [ד] ישעיה כב, טו; [ה] ישעיה לו, כב; לז, ב.
3. מה אפשר ללמוד לפי המסופר על עובדיהו על מקומה והשפעתה של עבודת הבעל על העם בכללותו בימי אחאב ואיזבל?
4. על איזו תכונה או התנהגות בלתי ידועה של הנביא עד הנה שומעים מדברי עובדיהו (יב)?

5. במה מתבטאת גימה של חריפות בפגישה שבין אחאב לבין אליהו, ומה היה יחסו של אחאב לאליהו לפי המסופר בפסוקים יז-כ?
6. איזה דימוי מעולם החי מובא בדברי אליהו אל העם כדי לציין את חוסר היציבות הדתית שלו?
7. במה דומה הצעת אליהו (כא) להצעת יהושע (כד, יד-טו)?
8. על איזו תכונה של נביאים גדולים נלמד מן המסופר בפסוקים כב-כד? השווה עם פרק יז שאלה מספר 1.
9. למה התכוון הפסוק בשימוש הכפול בפועל "פסח" בפסוקים כא,כו?
10. "כי-שיח וכי-שיג לו" (כו).
- [א] ר ד "ק: "שיג" – שורשו 'נשג' מן השג, תשג, ומשקלו 'אם-יעלה לשמים שיאו' (איוב כו), ששורשו 'נשא', וכן 'שיג' שורשו 'נסג', ועניינו: או יש לו אויבים ורודף אחריהם להשיגם.
- [ב] מ צ ו ד ת ד ו ד: "מדבר הוא כעת עם מי, או הוא משיג השגית ומעיין בחכמות ועל כי הוא טרוד בדבר מה נבטל ממנו חוש השמע בקצת".
- איזה פירוש קרוב יותר לפשוטו של מקרא?
11. לפסוק כח יש חשיבות מיוחדת בהסברת אחד האיסורים בתורה; מהו האיסור? עיין בדברים פרשת ראה.
12. כידוע נאסרו הבמות אחרי שהוקם בית המקדש (ראה את הדין בפרשת ראה); מדוע נבר אליהו על האיסור, ובנה מזבח על הכרמל? מהו המונח ההלכי להתנ-הגות זו של הנביא (עיין גם ברש"י לדברים יח, כב)?
13. בפסוק ל ובפרק יט, פסוק י נזכרים מזבחות ה' לחיוב, והלא אחרי הקמת בית המקדש היתה ההקרבה אסורה בכל מקום אחר?
- [א] ר ד "ק: "הרסו עובדי הבעל לכל המזבחות שנבנו לשם ה' בשעת היתר הבמות, ועתה משעה שעשה ירבעם העגלים, מנע מהקריב במקום אחר אלא או בבית אל או בדרך".
- [ב] ר' יצחק א. הלוי: "ועל-ידי כל הדברים האלה ייודע לנו גם דבר חדש בנוגע לימי הבית הראשון. כי מפני הטעם הזה עצמו אשר בנו להם בני גד מזבח 'מדאגה וכו' מחר יאמרו בניכם לבנינו מה לכם ולה' אלהי ישראל' (יהושע כב, כד). אף כן עשו הטובים והישרים בארץ עשרת השבטים, כאשר נפרדו עשרת השבטים מעל אחיהם בארץ יהודה, ומעל מקדש הקודש הבנוי 'במקום אשר יבחר ה'". והפירוד הזה היה גדול יותר מאוד מפירוד בני גד ובני ראובן שרק הירדן הפריד ביניהם ובין אחיהם: 'וגבול נתן-ה' בינינו ובינכם בני-ראובן ובני-גד את-הירדן' (שם כב, כה). ובין עשרת השבטים ליהודה היה גבול גמור של ממלכה וממשלה לעצמה, והמלכות גם הקפידה על העלייה לירושלים ואשר על כן העמיד ירבעם בן נבט עגלים. וכמה היה עתה להטובים
- ר' יצחק א. הלוי, דורות הראשונים, סך ששי, תקופת המקרא, עמ' 175

והישרים לדאוג דאגת בני־גד ובני־ראובן בימים הראשונים 'מדאגה מדבר וכו' יאמרו בניכם לבנינו מה לכם ולה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל; ועל כן לא נשאר אז לפני הטובים והישרים לעשות כי אם אשר עשו בני־ראובן ובני־גד בימים היותר ראשונים, לבנות להם מזבחות לקרוא בשם ה'. והמלכים מימי ירבעם בן נבט ואילך לא הקפידו על זה כלל, כמו שכבר נתברר שלא כפרו בעיקר, והעם גם הם לא עבדו עבודה זרה, וכל מעשיהם היו רק שעשו להם תמונות, אבל כל עבודתם גם היתה רק לשם ה', אבל בימי אחאב ואיזבל, אשר על־ידי האשה הגכריה הרע אחאב יותר מכל אשר לפניו, וככל אשר יעיד עליו הכתוב 'ויעש אחאב בן־עמרי הרע בעיני ה' מכל מלכי ישראל אשר היו לפניו וכו' ויוסף אחאב לעשות להכעיס את־ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מכל מלכי ישראל אשר היו לפניו' (מל"א טז, ל"ג) ואשר גם אז נהרגו נביאי ה' — הנה אז באו משלחת מלאכים רעים של אחאב ואיזבל ויהרסו גם את המזבחות האלה".

הוכח מספר בראשית על מציאותו של סוג מיוחד של מזבחות, כפי שמסביר ר' יצחק הלוי, שים לב במיוחד לכינוי "לקרא בשם ה'" ולדומים לו. עיין במל"א י"ט, וציין במה עדיף ביאורו של הלוי על ביאורו של רד"ק (השווה את שני העניינים הנזכרים שם).

14. השווה את פסוק לא ליהושע ד, א־ט ולשמות כד, ד.

איזו חשיבות מיוחדת יש למעשה זה של אליהו?

15. הסבר מדוע ציוה אליהו לשפוך מים סביב המזבח ואל תוך התעלה שלוש פעמים?

16. "ואתה הסבת את־לבם אחרנית" (לז).

[א] רש"י: "נתת להם מקום לסור מאחריך ובידך היה להכין לבבם אליך. ומדרש אגדה: אם לא תענני אף אני אהיה כופר ואומר: 'אתה הסבות את לבם', וכן אמר משה 'אם־כמות כל־האדם ימתוך אלה' (במדבר טז, כט) אף אני כופר ואומר: 'לא ה' שלחני' לדבר את התורה והמצוות".

[ב] רמב"ם, הלכות תשובה פרק שישי, סימן ג: "ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים עד שיתן הדין לפני דין האמת, שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו כדי שימות ויאבד בחטאו שעשה וכו'. וכן ישראל בימי אליהו — לפי שהירבו לפשוע מנע מאותן המרבים לפשוע. תשובה שנאמר: 'ואתה הסבת את לבם אחרנית', כלומר, מנעת מהם התשובה".

[ג] רד"ק: "פירש הגאון רב סעדיה: לבם שהיה אחרנית — תסב אותו אליך עתה אם תענני, ויש מפרשים לבם אחרנית — מאמונת הבעל, וידעו כי שקר נסכם, ויש לומר, אם תענני יידעו כי אתה האֱלֹהִים לבדך ואתה שלא הראית להם עד עתה מופת גלוי שיכירו כי אתה אֱלֹהִים, ידמה שאתה הסיבות את לבם אחרנית".

- 17 "ה' הוא האלהים ה' הוא האלהים" (לט).
- [א] ר ד "ק: "הכפל, לחזק האמונה בלבם אמרו ושנו 'ה' הוא האלהים".
- [ב] מ ל ב י "ם: "המאמר הראשון — משפט מחייב, שה' הוא האלהים שזה נודע להם מן ירידת האש, והשני — כוחו משפט שולל, שרק ה' הוא האלהים לא זולתו, וזה נודע להם ממה שראו כי הבעלים אלילים".
- איזה מן הפירושים קרוב יותר לפשוטו של מקרא?
18. במה דומה אליהו בשחטו את נביאי הבעל, כמו ידיו (מ) לפינחס ולשמואל? ציין את המקרים הדומים וסמן את מראי המקומות במקרא.
19. ציין בפרקנו את המקומות המספרים על אתאב שציית לאליהו.
20. "יד ה'" (מו).
- ר ש "י: "רוח גבורה מן קדם ה' (כדברי התרגום), נתלבש כוח לרוץ לפני המר-כבה ברגליו, שלא ילך אחאב יחידי, שחלק כבוד למלכות".
- מהי הוראת הביטוי לפי רש"י. מצא ראייה לדבריו מפסוקים אחרים במקרא.

פרק יט

1. מדוע ברח אליהו ליהודה ללא כל צו מיוחד של ה' ואילו הליכתו לצרפת היתה על-פי ה' (יז, ח-ט)?
2. "וישאל את נפשו למות" (ד).
- השווה עם המקומות הבאים והסבר בכל מקרה ומקרה את הסיבה לכך:
- [א] בראשית כז, מו; [ב] בראשית לא, ב; [ג] ירמיה טו, י; כיד-יח; [ד] יונה ד, ג, ח, יא; [ה] איוב גיא-טז, כ"ג; ו, ח-ט; [ו] קהלת ד, א-ג.
3. ציין בפסוק ב את ההשקפה הדתית הנפסדת של איזבל.
4. מדוע לא נשאר הנביא בארץ יהודה אלא הלך במדבר דרך יום (גיד)? עמוד על ההבדל העקרוני בין שתי הדעות הבאות:
- [א] ר ד "ק (ד): "אפילו בארץ יהודה לא בטח כי ירא שמא תשלח איזבל להרגו שם ויצא מן הישוב והלך לו במדבר".
- [ב] מ ל ב י "ם: "אליהו היה מתבודד רוב ימיו ועוסק בשלימות עצמו להשלים את נפשו, רק בעת הצורך היה נביא שלוח אל העם, ואחר שראה שכל נפלאותיו שעשה לא פעלו, ראה כי אין לו עסק להשלים את העם, ולכך קם וישב ללכת אל השלמת נפשו, והגם שבא אל באר שבע אשר ליהודה ששם לא התיירא עוד להתבודד שמה, כי זה היה מחח חפצו עתה".
5. "רב עתה ה' קח נפשי כי לא טוב אנכי מאבתי" (ד).
- [א] ר ד "ק: "רב לי עוד בעולם הזה ואני בו בסכנה כל יום ויום וכר. כי לא מאיזבל, בכל זה הגיח את נערו שם להיפרד מבני אדם לצאת אל המדבר טוב אנכי מאבתי — נראה כי ארכו ימיו יותר מימי אבותיו".

- [ב] מלבי"ם: "וזה שאמר ששאל את נפשו, רוצה לומר, לתועלת נפשו, והנה לשלא ימות, יהיה או מצד שלא השלים את אשר עליו להשלים בחייו, ועל זה אמר 'רב עתה ה' כי כבר השלים ועשה רב והותר; ואם מצד שאין המיתה מוכרחת עליו כי גם בחייו ייפרד אל הרוחניות והמלאכיות כאדם קודם החטא שהיה ראוי להיות חי לעולם, ועל זה אמר 'לא טוב אנכי מאבתי'".
6. מדוע נדרש אליהו על-ידי המלאך לסור דווקא אל הר הא־להים חורב, והלוא כל מקום אחר והמדבר בכלל מתאים להתגלות ה'?
- עיי' בביאורו של רד"ק המובא בזה ונסה למצוא לו סמוכים בכתובים עצמם.
- רד"ק (יג): "והנראה בעיני כי כל זה היה גמול המעשה הטוב שעשה בהר הכרמל וקידש שם ה' בתוך בני ישראל והחזירם למוטב עד שאמרו כולם 'ה' הוא הא־להים, ה' הוא הא־להים' והרג נביאי הבעל, גמלו הא־ל בצדקו והביאו אל מקום הכבוד עם פלא גדול שעשה עמו בדרך והראה לו כל הכבוד הזה וכו'".
7. תיאור אליהו בהר סיני דומה למסופר על משה רבנו בפרשת כי תשא; השווה את שני התיאורים, וברר את ההבדלים.
8. "מה לך פה אליהו ויאמר קנא קנאתי לה' א־להי צבאות וכו'" (פסוקים ט"י-יג"ד). מלבי"ם: "מה לך פה' (ט) — הלא הנביא צריך שיימצא בין העם להוכיח ולנבאות, לא שיתבודד במדבר ובהרים. 'ויאמר' (י) — הנה אנכי לא אוכל להיות נביא מורה ומוכיח לעם הזה, כי צמתני קנאתי על רוע מעשיהם, ועל-ידי קנאתי שהרגתי נביאי הבעל יבקשו את נפשי, ולכן לא אוכל לעשות שלי-חותי. 'מה לך פה' (יג) — ומדוע אינך שב אל שליחותך לנבאות ולהוכיח בלא קנאה ורעש? 'ויאמר' (יד) — שנית, כי לא יוכל לעזוב קנאתו לה' צבאות כי מקנא הוא על דבר כבוד שמו".
- עיי' גם בדברי רלב"ג בשאלה 12.
- כיצד מסביר מלבי"ם את כפל הפסוקים?
- קרא את הפסוקים בקול והדגם את ביאורו של מלבי"ם.
9. אילו פרטים מזכיר אליהו בדבריו (פסוקים י"ד)?
10. בפסוקים י"א-י"ב נזכרים הרוח, הרעש והאש בציון "לא באלה ה'". ציון זה מודגש באשר בדרך כלל מתגלה אמנם ה' בתופעות לחאי כאלה. סכם מה שנאמר במקומות הבאים על התגלות ה':
- [א] רוח-סערה: נחום א.ג.; תהלים נב"ג; [ב] רעש: שופטים ה"ד; יחזקאל ג"ב; [ג] אש: בראשית ט"ז; שמות ג"ב; יד"כד; יט"ח; דברים ה' י"א.כד; מל"ב ו"ז; ישעיה ס"ט; יחזקאל א"כז; זכריה ב"ט; תהלים נ"ג.
11. "קול דממה דקה" (יב).
- השווה איוב ד, טז ועמוד על המשותף ועל המיוחד שבשני הכתובים.
12. להסבר התגלות זו של ה' לאליהו לא ברוח, לא ברעש, לא באש אלא בדממה יש ליחס ערך מיוחד. מובאים בזה דברי כמה מן המפרשים:

[א] ר' לב"ג: "ולא היה ברוח ה' כי אין מדורך השיי שיביא הרעות אם לא לתכלית שיגיע מהם טוב, ולפי שנתבאר לשם יתברך שלא יהיו מקבלים תוכחת. לא רצה לענשם על אלה החטאים לפי מה שראוי, אבל המתין להם אם ישובו מדרכם. והנה היה אחר הרוח רעש והוא מוזיק כי הוא כלי להפיכת הארצות וכו'. והנה אחר הרעש אש, שהוא יותר מוזיק וכו'. וכאילו ביאר בזה... שהרעות הבאות על הצד הקנאת המוסר לא יועילו להם. הלוא תראה כי מפני עצירת הטל והמטר שלוש שנים לא נכנעו מפני השם יתברך. 'והנה אחר האש קול דממה דקה' — רוצה לומר, קול גמוך כאילו הוא מורכב מהקול והשתיקה וכו', הנה יביא להם מוסר מה מהשם יתברך אך אל יהיה שלם וכו'. וידמה כי מרוב כעס אליהו על רוב חטאת ישראל לא שם לבו להבין את דבר המראה הזאת ולזה השיב באופן שאמר בראשונה".

[ב] מ' ל' ב' י"ט: "כפי הנגלה הראה לו כי במחנה רוח ורעש ואש — אין ה' בם, רק בקול דממה, וממנו ילמדו שלוחיו ונביאיו בל יסערו סער, בל ירעשו רעש ובל יבעירו אש. כמו שעשה אליהו בקנאתו לה' צבאות שעצר את השמיים ושחט את נביאי הבעל, כי ה' ישלח את נביאיו שיבואו אליהם בקול דממה וימשכו את העם בעבותות האהבה ובדברים רכים".

מהו ההבדל העקרוני בין שתי ההסברות ואיזו מהן קרובה יותר לפשוטו של מקרא?

13. איזו תשובה השיב ה' לתלונת אליהו? פרט בה שלושה פרטים חשובים.
14. [א] מה היו ציווי האחרונים של ה' לאליהו? [ב] עיין במקומות הבאים: מ' ל' ב' ח. ט"ט; מ' ל' ב' ט"א; מהו הקושי בענין זה? [ג] מה עונה על זה רד"ק?
רד"ק: "כיון שהלך מדברה דמשק ומצא בדרכו אלישע בן שפט והנבואה אמרה לו משיחת אלישע אחרון לחזאל ויהוא, והוא מצאו ראשון, הבין כי על-ידי אלישע יהיו נמשחים; ולא הקדימם האל בנבואה אלא על דרך הנקמה שיהיה ראשון חזאל, ואחריו יהוא ואחריו אלישע וכו'".
15. מדוע מתאר הכתוב בפרוטרוט את עיסוקו של אלישע בחקלאות; היש בזה רמז לאחת מן התכונות שדורש ה' מנביא אמת?
היעזר בפירושו של ר' לב"ג לפסוק יט.
16. על לבושו של נביא (יט) עיין גם בזכריה יג.ד.
17. מהם הקשיים הלשוניים בפסוקים כ"כא? עיין בשני הפירושים וראה כיצד הם מסבירים את הקשיים. באיזה מן הפירושים מוסבר יותר טוב מצבו הנפשי של אלישע?

[א] ר' ש"י: "לך שוב מאחרי, כי מה עשיתי לך שתבוא אחרי וכו'. ויתן לעם' — מרוב שמחה עשה משתה".

[ב] אברבנאל: "ויותר נכון לפרש מלת 'מה' מלשון גדולה, כמו 'מה רב טובך' (תהלים לא.כ). 'ויאמר לו לך שוב', רוצה לומר, לך לנשק אביך

ואמך כאשר אמרת ושוב מיד; אחרי שדבר גדול עשיתי לך אין ראוי שתשליכהו אחרי גוֹך, וכך עשה אלישע. והיתה שמחתו ללכת אחרי אליהו כל כך, שעשה סעודה לעם וכו' ויפטר מהם בשמחה".

פרק כ

1. מה אתה לומד על הארגון המדיני והצבאי של ארם מן הפסוקים א.טו.כד?
 2. במה שונה הדרישה השנייה (ה'ו) של בן הדד מדרישתו הראשונה (ג)?
 3. מהו הנמשל בביטוי "אל־יתהלל חגר כמפתח" (יא).
 4. כיצד מנמק "נביא אחד" שהנצחון על ארם יהיה לאחאב?
 5. "נערי שרי המדינות" (יד).
- ר ד"ק: "והנערים האלה היו גדלים אצלו כי כן מנהג המלכים שיגדלו בחצריהן בני השרים הגדולים, ויש אומרים, כי הם בני התערובות שלוקח המלך בני השרים עמו להיות לו ערבון שלא ימרדו בו השרים".
- יש מפרשים ששרי המדינות הם הנציבים שהיו מושלי מחוזות ונעריהם הם חניכיהם שנמדו לידם.
- איזה מן הפירושים מתאים יותר לתוכן הסיפור?
6. "אם־לשלום יצאו תפשוֹם חיים ואם למלחמה יצאו חיים תפשוֹם" (יח).
- [א] ר ד"ק: "מה שכתוב 'תפשוֹם חיים, חיים תפשוֹם' אחד הוא, אלא ששינה מפני הכפל וכו', ובגאווה ובגודל לבב אמר".
- [ב] א ב ר ב נ א ל: "ואולי שלהיותו שותה שיכור בסוכות כפל דבריו".
- [ג] מ ל ב י "ם: "אם־לשלום יצאו תפשוֹם חיים" — הקדים מלת תפשוֹם שהוא עיקר החידוש, שאף שיצאו לשלום יתפשו אותם; 'ואם למלחמה יצאו חיים תפשוֹם' — הקדים מלת חיים שהוא עיקר החידוש, הגם שיצאו למלחמה לא ימיתום רק יתפשוֹם חיים, וכלל בלשון, שדבר שהוא עיקר החידוש יקדים במאמרו".
- איזה מן הפירושים קרוב יותר לפשוטו של מקרא?
7. כיצד הסבירו הארמים את תבוסתם בקרב הראשון (כג)?
- מה היתה תשובת ה' על זה (כח)?
8. מדוע נאמר בפסוק לב "עבדך בן־הדד" ואילו בפסוק לג נאמר "אחיך בן־הדד"?
 9. "והאנשים ינחשו וימהרו ויחלטו הממנו" (לג).
- ר ד"ק: "מלת 'הממנו' דבק עם מלת 'וינחשו' לא עם מלת 'ויחלטו' ורבים כמוהו. ופירושו, כי האנשים היו מנחשים, כשאמרו 'עבדך בן־הדד', אמרו: אם ישמעו ממנו מענה טוב, יחשבוהו לסימן שיחיהו, וכיון שאמרו לו הם 'עבדך' והוא אומר 'אחי הוא' מיהרו ואמרו 'אחיך'; ומה שאמר 'וימהרו ויחלטו'

— ושניהם לשון מהירות, לרוב מהירותם, שעד שלא גמר הדבר מפיו לומר 'אחי הוא' הם אמרו 'אחיך'. ויונתן תירגם: 'והטפוהא מניה', כאילו ה"א 'הממנו' קשורה עם 'ויחלטו' כאילו אמר: 'ויחלטוה ממנו'.

- מהו ההבדל בין פירושו של רד"ק לבין הפירוש המובא בתרגום יונתן?
10. מי הם האנשים שאת דבריהם מביא פסוק לד?
11. במה דומה המסופר בפסוקים לה-לו למסופר בפרק יג?
12. נסה למצוא בפסוקים לה-לו רמז גם לעניין אחאב וארם. מה המשותף בין חטאו של האיש שמאן להכות את חברו ובין התנהגותו של אחאב כלפי בן-הדד?
13. במה דומה הסיפור שבפסוקים לח-מב למשל נתן על כבשת הרש (שמ"ב יב)?
14. מצא בפרקנו רמז שממנו אחאב היה יכול ללמוד שאסור היה לו לכרות ברית עם מלך ארם ולהחיותו.
15. מה לומדים מפסוק מג על יחסו של אחאב לנבואה? מצא במקום אחר סיוע לזה.

פרק כא

1. מצא סיבה לפתיחת הפרק 'ויהי אחר הדברים האלה' (א) על-ידי סמיכות פרשיות (השווה כ.מג עם כ.א.ד).
2. הצעת אחאב לנבות (ב). רמב"ם, משנה תורה, הלכות מלכים, פרק ד, הלכה ז: "ולוקח (היינו, המלך) השדות והזיתים והכרמים לעבדיו כשילכו למלחמה ויפשטו על מקומות אלו, אם אין להם מה יאכלו אלא משם, ונותן דמיהן שנאמר: 'ואת-שדותיכם ואת-כרמיכם וזיתיכם הטובים יקח ונתן לעבדיו' (שמ"א ח"ד)".
- הסבר לפי דברי רמב"ם מה היה חטאו של אחאב.
3. "חלילה לי נה' מתתי את-נחלת אבתי לך" (ג). השווה עם ויקרא כה.כג והסבר לפי זה את תשובתו של נבות.
4. השווה את דברי נבות (ג) כפי שהם נאמרו על ידו לדבריו כפי שהם נמסרים בפי אחאב לאיזבל (ו) ועמוד על ההבדל.
5. "אתה עתה תעשה מלוכה" (ז).
- [א] מצודת דוד (על-פי רד"ק): "אמרה בתמיהה: וכי בדבר שאתה עושה עתה, תנהיג את המלוכה? וכאילו אמרה: הן ראוי למלך להתגבר ולהתחכם שימולא רצונו ולא להיות סר וזעף".
- [ב] אברבנאל: "רוצה לומר, התצליח למלוכה אחרי שאין לך לב וגבורה לעשות רצונך בדבר קטן כזה?"
- הצע פירוש אחר לפסוק.

6. האם מביום המשפט על נבות נוכל ללמוד גם דבר חיובי על המצב המוסרי בעם בכללו בתקופה ההיא?
7. החורים (ח) נזכרים במקומות ספורים במקרא. סכם על-פי הרשימה הבאה של מראי מקומות מה מסופר עליהם: [א] ישעיה לדיב; [ב] ירמיה כז.כ; [ג] ירמיה לט.ו; [ד] קהלת י"ז; [ה] נחמיה ב.טז; ד.ח; ה.ז; ו.יז; ז.ה; יג.ח.
8. בדבר העונש על "ברכת ה'" שהוטל על נבות שלא כדין (פסוקים י"ג). השווה עם מה שנאמר בתורה בענין "ברכת ה'" בסוף פרשת אמור.
9. האם ידע אחאב מה שאיזבל זוממת לעשות לנבות?
10. השווה את דבר ה' לאליהו על אחאב (יח"ט) לדברי אליהו כפי שהם נאמרו לאחאב (כ"ו). ועמוד על ההבדלים ביניהם. נמק את המעבר מגוף שני לגוף שלישי.
11. מה היה יחסו של אחאב לאליהו לפי הפסוקים כ.כז.

פרק כב

1. מדוע בפסוקים אלה לא נזכר אחאב בשמו אלא נאמר תמיד "מלך ישראל" או "המלך" ואילו מלך יהודה נזכר תמיד בשמו יהושפט. הסבר גם מדוע פעם יחידה (כ) נזכר אחאב בשמו.
2. לשם הבנת השינוי ביחסים שבין יהודה וישראל, המתבטא גם בביקור מלך יהודה אצל אחאב, עיין במל"ב ח.יח.
3. במה דומה התופעה הסגנונית בפסוק ד לזו ביהושע ח.לג?
4. מי הוא המציע ברית צבאית בין יהודה וישראל?
5. "כמוני כמוך כעמי כעמך כסוסי כסוסיך" (ד).
- למי ובאיזו מלחמה אחרת השיב יהושפט אותה תשובה (עיין מל"ב ג.ז)?
6. מהו ההבדל היסודי בין התערבות הנביא לפני המלחמה השלישית בארם להתערבותו בשתי המלחמות הראשונות (עיין כ"ג, כח)?
7. איך ידע יהושפט שארבע מאות הנביאים (ו) לא היו נביאי אמת?
עיין במקורות הבאים:
- [א] פרקנו פסוק טז; יח.ט.
- [ב] סנהדרין פ.ט.: "סיגנון אחד עולה לכמה נביאים (רש"י: 'סיגנון' — דבר מליצות של רוח הקודש; 'עולה לכמה נביאים' — נכנס בלבם לזה בלשון זה ולזה בלשון זה, והכל אחד). ואין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד (רש"י: בלשון אחד)".
8. למה אין אחאב רוצה לדרוש את ה' מאת מיכיהו (ח)? השווה עם כא.כ.
9. לשם הבנת הסמל של "קרני ברזל" (יא), השווה למליצות הבאות בענין זה

- במקרא: [א] ירמיה מחכה; [ב] עמוס ויג; [ג] מיכה דיג; [ד] זכריה ב.ד; [ה] תהלים עהיא; [ו] איכה ב.ג.
10. איזו תפיסה על הנביא ועל נבואתו מתבטאת בדברי 'המלאך אשר הלך לקרוא מיכיהו' (יג)?
11. במה דומה החזיון של מיכיהו (יט-כב) לחזיון באיוב פרקים א-ב?
12. "ויאמר ה' מי יפתה את-אחאב" (כ).
 ר ד "ק: "הדברים האלה הם מבוכה גדולה למי שמבין אותם כמשמען. והאמת, כי האל העיר רוח נביאי שקר לפתות את אחאב ללכת לרמות גלעד לפי שנתחייב מיתה לשמיים, לא שבאה לאחת מהם רוח נבואה. אלא הערת רוח וחפץ לדבר אל אחאב דברים אלו, והוא מה שאמר מיכיהו 'הנה נתן ה' רוח שקר בפי כל-נביאיך אלה וזה דבר עליך רעה' (כג). ושאר כל הדברים כמו 'ויאמר זה אומר בכה וזה אומר בכה. ויצא הרוח וכו' ויאמר אצא והייתי רוח שקר' (כ-כב) — כל אלה דברי מליצה הם. אמרם מיכיהו דרך הצעת דברים, לא שראה מיכיהו דברים אלה, ולא שמעם, כי רוח הנבואה לא יהיה רק אמת בשם ה'".
- על אילו קשיים משיב רד"ק?
13. הסבר את הקושי הסגנוני בפסוק כד על-פי השוואה עם דבהי"ב יח.כג; מהו מובנו של הביטוי "אי זה עבר רוח ה'?"
14. מה היה יחסו של אחאב לנבואת מיכיהו. על פי פקודתו אליו (כז-כז) ועל-פי הצעתו ליהושפט (ל).
15. "ואיש משך בקשת לתמו" (לד).
- גיטין כח:: "כל מסיח (= שח) לפי תומו הימוני מהימני ליה (= יהיה נאמן להאמין לו)".
- מהי איפוא הוראת הביטוי לפי המימרה התלמודית?
16. איזה מעשה גבורה עשה אחאב לפני מותו?
17. איזו נבואה הכתובה בפרק כא נזכר קיומה בפרקנו?
18. במה דומה הוראת המלה 'רנה' (לו) להוראתה בישעיה מגיד?
19. על בנייני שן (לט) עיץ גם במקומות הבאים: [א] עמוס ג.טו; [ב] תהלים מה.ט.
20. מה מסופר בפרקנו על התנהגותו הדתית של יהושפט?
21. מה מסופר בדבהי"ב יז.ז-ט; יט.ד-יא על דאגתו של יהושפט לתורה ולמשפט?
22. מה היה תוכן דברי הנביאים ליהושפט: [א] דבהי"ב יט.ב-ג; [ב] כ.טו-יז; [ג] כלז?
23. במה שיתף יהושפט פעולה עם מלכות ישראל?
24. לשם הבנת ההערה על אדום (מת) שהיא ללא שום קשר למה שלפניה ושלאחריה עיץ בדבהי"ב כ.א-ב, כב-כו. להבנת תפקידו המדיני של הנציב עיץ בשמ"ב ח.יד.
25. אילו מחטאי אחוזה מפרט הכתוב במיוחד?

נושאים לספר מלכים א

נושאים לספר מלכים א

1. אמונתו של שלמה בה.
2. חכמת שלמה.
3. מבנה תפילת שלמה ורעיונותיה העיקריים.
4. המצב הכלכלי, החברתי, המדיני והדתי בתקופת שלמה.
5. במה מהווה מלכותו של שלמה המשך ישיר למלכותו של דוד ובמה הן שונות זו מזו?
6. התגלות ה' ונסיו בספר מלכים א.
7. דמויות נשים בספר מלכים א.
8. היחסים בין ישראל, יהודה והעמים השכנים לפי ספר מלכים א.
9. המלחמות ודרכיהן כפי שהן מתוארות במלכים א.
10. דמותו של אחאב.
11. המצב הדתי (עובדות והערכה) לפי מלכים א.
12. דמותו של אליהו הנביא.
13. אליהו ומשה (המשותף להם והמיוחד ביניהם).